

Utfyllende tekst. Barn og unge.

Organisering av helse- og hjelpetjenester mellom Oppvekst og Helse og mestring

Helse- og hjelpetjenester til barn og unge er i Kristiansand kommune organisatorisk plassert i kommunalområdet Oppvekst. Her er tjenestene samorganisert med skole og barnehage.

Helsetjenester og oppfølging av innbyggere over 16 år er organisatorisk plassert i kommunalområdet Helse og mestring. Ut fra en vektlegging av livsløpsperspektivet og målgruppens behov for helsetjenester er tjenester til barn og unge med funksjonshemninger plassert i kommunalområdet Helse og mestring. Helsestasjonslegene er også organisatorisk i Helse og mestring, men utfører arbeidet i tjenester tilknyttet Oppvekst.

Familiens hus – én dør inn

I Familiens hus har kommunen samlet flere tjenester til barn og familier på ett sted. Familiens hus finnes i fem av kommunens bydeler og samlokaliserer følgende tjenester:

- Barnevernstjenesten
- Helsestasjon
- Skolehelsetjenesten
- Fysio- og ergoterapi 0-16 år
- Familieveiledning
- Pedagogisk- Psykologisk tjenesten (PPT)
- Forebyggende avdeling
- Sammen på vei
- Jordmor

Ønsket med Familiens hus er at barn og familier skal oppleve at de har en dør inn til tjenestene. Visjonen er at en ved en samlokalisering jobber sterkere sammen slik at brukerne opplever et bedre og mer helhetlig tilbud.

Helsestasjon 0–5 år er et gratis tilbud til alle barn fra de er født til de begynner på skolen. I løpet av denne tiden får barnet tilbud om konsultasjoner med helsesykepleier og helsestasjonslege. Helsestasjonen er viktig for å fremme barnets helse og trivsel samt forebygge sykdom. Helsestasjonsoverlegen har her et overordnet ansvar for fagutvikling. Helsestasjonen samarbeider også med andre instanser, for eksempel øvrige tjenester på familiens hus, fastleger, barnehager og sykehus.

I innspill til planen er det anbefalt å styrke samarbeidet med psykolog ved Familiens hus omkring henvisning til spesialisthelsetjenesten for barn og unge.

Videre er det meldt behov for at tjenestene i familiens hus i større grad samordnes, og økt fleksibilitet knyttet til hjelp på ettermiddag, kveld og på andre arenaer som i hjemmet.

Ungdomstjenester

Det er flere helsetjenestetilbud til ungdom mellom 16 og 25 år i kommunen. Ungdomstjenesten og Helsestasjon for ungdom er to av dem. Det er mange som benytter tilbudene, i 2022 var det:

- Skolehelsetjenesten i videregående skole: 5173 konsultasjoner
- Helsestasjon for ungdom: 1549 konsultasjoner
- Ungdomstjenesten: 564 som har fått hjelp

Under- og etter pandemien var det en tydelig økning i henvendelser fra ungdom som opplevde spiseproblemer og et negativt kroppsbilde. Kommunen har gjennom prosjektmidler etablert tilbudet «Om mat og sånn». Flere av ungdommene som oppsøker tjenesten har allerede strevd med dette i mange år og de aller fleste har aldri snakket med noen om dette tidligere.

Helsestasjon for unge, Ungdomstjenesten og Barnevernstjenesten løfter frem bekymringer om økt rusbruk blant unge, spesielt blant barn og unge under 15 år. Det vises til [«ungdomsrapporten»](#), publisert i 2023. Det erfarer at det tar tid før ungdommen informerer om rusmisbruket og at det er utfordrende å treffe på tiltak og behandling. Barnevernstjenesten peker på at det er sjelden de får bekymringsmeldinger fra fastlegene om rusmisbruk.

I innspillsrunden til plan for legetjenester løfter Ungdomshelsetjenesten og Helsestasjons for unge frem bekymring for ungdom som «går i sirkel» mellom kommunale tjenester, fastlegen og ABUP. Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenester (Ukom) publiserte i 2020 rapporten [«Ungdom med uavklart tilstand»](#). En av tilrådingene i rapporten var at når ABUP gir avslag på helsehjelp må ABUP sikre at ansvaret for videre hjelp ligger hos andre enn pasienten. Og at kommunen må se til at det til enhver tid er noen som har hovedansvaret for den unge. Samordningsplikten lovfester et ansvar for kommunen til å sørge for at den enkelte tjenestemottaker får et samordnet tjenestetilbud. Dette gjelder også de med en uavklart tilstand og er spesielt viktig der hvor spesialisthelsetjenesten nå har hevet terskelen for inntak/oppfølging. Barn og unge som får avslag må ikke miste muligheten til videre oppfølging. Barnekoordinator vil være en av aktørene som kan ha en oppgave her.

Helsetilsynet har hatt tilsyn med flere kommuner i Agder. Statsforvalteren anbefaler at vi ser til [rapporten](#) etter tilsynet med Flekkefjord kommune.

Kommunal lavterskel psykisk helsetilbud (lette til moderate vansker)

Utfordringsbildet i kunnskapsgrunnlaget til Gode livsvilkår viser et stort behov for lavterskel psykisk helsetilbud til barn og unge i kommunen. Det gjelder både individuelt, familiebasert og gruppetilbud. Spesielt mangelfullt er tilbudet til ungdommene mellom 16-18 år. Fastlegen til barnet og familien bør i større grad involveres når det gjelder informasjon om pågående hjelp og involveres i jevnlig

samarbeidsmøter. Det etterlyses større grad av fleksibilitet med hensyn til tilbud på ettermiddag, kveld og i hjemmet til familier.

Oppfølgingstilbud til barn og unge med skadelig seksuell atferd.

Barn og unge med problematisk og skadelig seksuell atferd utgjør en stor andel av overgrepstatistikken mot barn. Med tanke på forebyggingspotensialet som foreligger bør alle barn og unge som utøver skadelig seksuell atferd tilbys familiebasert oppfølging i kommunen. Kompetansen på tematikken bør økes i aktuelle tjenester inkludert fastlegene.

Tidlig innsats ovenfor barn og familier som har opplevd vold og overgrep.

Bystyrets vedtok i april 2021 en visjon om at ingen barn eller unge i kommunen skal vokse opp med volds- eller overgrepserfaring. Dette følges videre opp blant annet i temaplanen «Gode livsvilkår».

Fastlegene bør inkluderes i kommunens kommende kompetanseløft på tematikken, med hensikt å bidra i ytterligere forebygging og avdekking av vold og overgrep. Videre bør Kristiansand kommune ha et eget ressursteam på tvers av områder knyttet til tematikken, hvor representant fra fastlegene er inkludert. Det bør sikres et helhetlig og samordnet forløp for familiene.

Det bør sikres et kommunalt tilbud til de barn og familier som opplever vold og/eller overgrep slik at de får koordinert, helhetlig hjelp og psykososial støtte. Det er behov for ansvarsavklaring med tanke på hvem som kan tilby den koordinerte hjelpen og sikre at en fagperson er familiens kontaktpunkt i oppfølgingsløpet. Per i dag viser utfordringsbildet at de faller mellom spesialisthelsetjenesten og de kommunale tjenestene, og må forholde seg til mange fagpersoner og fragmenterte tjenester. Spesielt i de tilfellene hvor barneverntjenesten ikke er inne med tiltak.

Gravide med volds- og overgrepserfaringer bør sikres oppfølging. Eksempelvis ved samarbeid om henvisning til DPS eller små- og spedbarnsteamet ved ABUP.

Oppfølging av barn og unge med nedsatt funksjonsevne

Barn og unge med utviklings- og/eller funksjonshemminger kan ha behov for helsehjelp også når de er i barnehage eller skole. Det er ulike lovverk og bestemmelser for barnehage, skole og helsetjenester. Det er ikke en klar og tydelig grense i forhold til hva som er helsehjelp som skal utføres av helsepersonell og hva som skal ivaretas etter «omsorgsprinsippet» eller evt. som en del av opplæringen (spesialundervisningen) til barnet/ungdommen. Ettersom grensen ikke er klar, vil barnet/ungdommen ofte kunne ha en rett etter både helselovgivningen og opplæring/barnehageloven, og det vil da være opp til kommunen selv å fastsette om det er Oppvekst eller Helse og mestring, som skal sørge for å innfri retten.

Ved etablering av ny kommune ble det anbefalt å etablere et samhandlingsforum mellom Oppvekst og Helse og mestring. Ønsket var å få til god samhandling som fremmer gode løsninger og forankring

av ansvarsforholdene i oppfølgingen av barn og unge som har behov for omfattende tjenestetilbud fra begge kommunalområdene. Forumet er etablert og helsestasjonsoverlegen er en av representantene i denne gruppen.

I denne planen og temaplanen «Gode livsvilkår» er det foreslått tiltak om å utvide det etablerte samhandlingsforumet, til å gjelde flere barne- og familietjenester i Oppvekst og relevante tjenester i Helse og mestring.

Nevroutviklingsforstyrrelser og fagplaner

Kristiansand kommune og Sørlandet sykehus HF Kristiansand skal gjennomføre et prosjekt for pilotering av en samhandlingsmodell for barn/unge med en nevroutviklingsforstyrrelse, der det også foreligger et samtidighetsbehov i oppfølgingen relatert til psykisk helse. Det vil bli jobbet med god oppsummerende informasjon/funksjonsbeskrivelser til fastlege og henvisningsstøtte som kan sikre kvaliteten på henvisninger og gi et godt grunnlag for prioritering og videre arbeid i 2. linje.

I [Regional fagplan for psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling \(2022\)](#) kan en lese at Helse Sør-Øst RHF skal gjennomføre en fagrevisjon og vurdere tilbudet til pasienter med nevroutviklingsforstyrrelser og samtidig psykiske lidelser og/eller rusmiddelproblemer, inkludert vurdere kapasitet i døgntilbud til barn og unge og tiltak for å øke kompetansen innen nevroutviklingsforstyrrelser i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Helse Sør-Øst arbeider i 2023 med en fagplan for habiliteringstjenestene for barn, unge og voksne i Helse Sør-Øst. Kristiansand kommune er høringspart og vil gi innspill hvor det tydeliggjøres viktigheten av å sikre god samhandling mellom ABUP, HABU og kommunens tjenester. Inkludert fastlege og kommunal legeressurs der det er nødvendig. Videre vil det gis innspill til utfordringen med mangler i den digitale samhandlingen.

Barnekoordinator

Fra 1. august 2022 fikk kommunene en lovfestet plikt til å tilby barnekoordinator til familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester. Kommunen har en egen nettside med [informasjon om barnekoordinator](#).

Bedre informasjon til barn og unge om helsetjenestene

Kommunen har på sine nettsider informasjon om de ulike helsetjenestene. Samtidig kan det være krevende å finne frem og skille mellom de ulike tiltakene. I innspillene til denne planen fremkom det usikkerhet omkring ungdoms rettigheter når det gjelder egen helse. I oppfølgingen av dette tiltaket anbefales det å se til Barneombudets nettside [Dine rettigheter – Helse](#). Det kan også være aktuelt å se til Oslo kommune, som har laget en egen nettside med temaet [Barn og unge med nevroutviklingsforstyrrelser](#).

Kristiansand
kommune

I innspillene til planen ble det fra ledelsen i Oppvekst og fastlegene meldt at det var utfordrende å finne frem til riktig helse- og hjelpetjenester. Det ble gitt positive tilbakemeldinger på kommunens digitale tilbud- og tiltaksoversikt – Laline, men at det fremdeles var mangelfullt spesielt i forhold til barn og unge med behov for oppfølging av psykiske lidelser.